

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΩΜΕΡΙΤΗΣ

**Ο μαθητής
της Σχολής Αρώνη Σύρνης
Γεώργιος Σεφεριάδης**

Εισήγηση στο 4^ο Συμπόσιο Σεφέρη

ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ

1 – 3 Νοεμβρίου 2019

Α.: Ο Γιώργος Σεφέρης, ο οποίος γεννήθηκε στη Σμύρνη στις 29 Φεβρουαρίου του 1900, (13 Μαρτίου) πήγε για πρώτη φορά σχολείο το 1906 στη **“Σχολή Αρώνη”**, στην οποία παρέμεινε σπουδάζοντας μέχρι το 1914, οπότε η οικογένεια του Στέλιου και της Δέσπως Σεφεριάδη μετεγκαταστάθηκε από τη Σμύρνη στην Αθήνα.

Οι Έλληνες της Σμύρνης είχαν από νωρίς αντιληφθεί, ότι η επικράτησή τους ως μειονότητας θα κρινόταν στην εξύψωση του μορφωτικού επιπέδου των επόμενων γενεών, δεδομένου ότι η πλειοψηφία των Ελλήνων τότε εστερείτο εκπαιδευτικής μορφώσεως. Ιδιαίτερα μάλιστα οι μετανάστες από τα νησιά του Αιγαίου, λόγω των καταπιεστικών πολιτικών των Βενετών απέναντι στους ορθοδόξους, δεν είχαν λάβει ούτε καν στοιχειώδη εκπαίδευση. Από τον 18^ο όμως αιώνα και ιδιαίτερα μετά τους Ρωσοτουρκικούς Πολέμους μαζί με τις νέες εμπορικές Συνθήκες, παραχωρήθηκαν και ορισμένα δικαιώματα στους Ρωμηούς, στα πεδία της αυτοδιοίκησης, της εκκλησίας και της εκπαίδευσης. Η ορθόδοξη εκκλησία έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην εκπαιδευτική αυτή προσπάθεια. Οι ιερωμένοι και οι μοναχοί, οι περισσότεροι των οποίων γνώριζαν γράμματα, εκτός από τη διάσωση της γλώσσας του έθνους, υπήρξαν εκείνοι οι οποίοι διοργάνωσαν τα πρώτα κοινοτικά σχολεία. Μετά την Επανάσταση του 1821 οι ορθόδοξοι πολίτες της οθωμανικής αυτοκρατορίας, αλλά και οι έλληνες ορθόδοξοι μετανάστες από την ελεύθερη στο μεταξύ

Ελλάδα, λόγω και του αυξανόμενου πληθυσμού τους στις πόλεις της Μικράς Ασίας, διεύρυναν τις εκπαιδευτικές δυνατότητες των νέων ελλήνων και αργότερα και των ελληνίδων, ιδρύοντας σε κάθε πόλη κοινοτικά σχολεία και αργότερα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Στη Σμύρνη ιδρύθηκαν μετά το 1850 και μέχρι την καταστροφή της 67 περίπου ιδιωτικά εκπαιδευτήρια, στα οποία θα πρέπει κανείς να προσθέσει, τα ελληνικά σχολεία των προαστίων και των γειτονικών πόλεων της Ερυθραίας (Βουρλά, Τσεσμέ, κ.λ.π.), καθώς και τα ξενόγλωσσα σχολεία στα οποία ήδη λειτουργούσαν ξένες αποστολές.

Κορυφαίο εκπαιδευτικό ίδρυμα στη Σμύρνη υπήρξε η “Ευαγγελική Σχολή Σμύρνης”, η οποία είχε αναγνωρισθεί από το ελληνικό κράτος ισότιμο σχολείο με τα δημόσια γυμνάσια της Ελλάδας. Αργότερα μετά το 1912 αναγνωρίστηκαν ως δημόσια γυμνάσια, η Σχολή Αρώνη και η Σχολή Γιαννίκη, οι απόφοιτοι των οποίων γινόντουσαν δεκτοί στα Πανεπιστήμια της Ελλάδας χωρίς εξετάσεις. Οι απόφοιτοι μάλιστα της Σχολής Αρώνη μετά το 1909, μπορούσαν να λάβουν γαλλικό πτυχίο *Baccalauréat*, δίνοντας εξετάσεις στη γαλλική αποστολή στη Σμύρνη.

Β.: Η Σχολή Αρώνη, ιδρύθηκε το 1852 και έκλεισε το 1922 μετά την Μικρασιατική Καταστροφή. Ιδρυτής της υπήρξε ο Νικόλαος Αρώνης, από το Φιλώτι Νάξου και στη συνέχεια διευθυντής της ο γιος του Χρήστος Αρώνης. Λόγω των καταπιεστικών πολιτικών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, των βαλκανικών πολέμων και των

συνταγματικών μεταβολών στην Τουρκία μετά το 1908, η Σχολή Αρώνη μαζί με τη μετεξέλιξή της, μετέβαλε μερικώς και τον τίτλο της, ζητώντας πάντα την προστασία δυτικών κρατών, όπως της Γαλλίας στην περίπτωση της Σχολής Αρώνη.

Οι Τούρκοι άργησαν να καταλάβουν, ότι ο κοινωνικός διαχωρισμός στους πολίτες δεν βρισκόταν στο διαφορετικό θρήσκευμα (ορθόδοξοι - μωαμεθανοί), αλλά στο μορφωτικό επίπεδο, το οποίο δημιουργούσε πολιτική και οικονομική υπεροχή του ελληνικού στοιχείου με ταυτόχρονη συνεχή υποβάθμιση του μουσουλμανικού στοιχείου, αφού η παρεχόμενη στους μωαμεθανούς τούρκους πολίτες εκπαίδευση ήταν και ανεπαρκής και χαμηλής ποιότητας.

Στη Σχολή Αρώνη, η οποία βρισκόταν πολύ κοντά στο Γαλλικό Ινστιτούτο (Αλάμπρας 10) και κοντά στο σπίτι των Σεφεριιάδηδων, φοίτησαν αρχικά ο Στέλιος Σεφεριιάδης και ο αδελφός του Σωκράτης. Στο ίδιο σχολείο των Αρώνηδων φοιτούσε και η Δέσπω Τενεκίδη μαζί με τα αδέρφια της. Η αδελφή της Μαρία μάλιστα παντρεύθηκε τον Σωκράτη Σεφεριιάδη, έτσι δύο αδέρφια (Στέλιος - Σωκράτης) παντρεύθηκαν δύο αδελφές (Δέσπω - Μαρία), όλοι μαθητές της Σχολής Αρώνη. Η Δέσπω κόρη του πάμπλουτου και σημαντικού παράγοντα των Βουρλών και αργότερα της Σμύρνης **Γεωργάκη Κόκου (Κυριάκου) Τενεκίδη** (το γένος Αρώνη), από την ιερατική οικογένεια των εκ Φιλωτίου Νάξου καταγόμενων Αρώνηδων, έμελλε να συνδεθεί συναισθηματικά με τον σχεδόν συνομήλικό της Στυλιανό Σεφεριιάδη. Μετά τις σπουδές του Στέλιου στο Παρίσι και το γάμο τους στη Σμύρνη, στην ίδια Σχολή

φοίτησαν και τα παιδιά τους, Γιώργος, Ιωάννα και Άγγελος. Για τον ιδρυτή της Σχολής και δάσκαλο του Νικόλαο Αρώνη ο Στέλιος Σεφεριάδης έγραψε ένα πατριωτικό ποίημα με τίτλο *“Στο δάσκαλο μου Νικόλαο Αρώνη”*, το οποίο απήγγειλε ο ίδιος το 1904. Ο Νικόλαος Αρώνης έκτοτε αναγορεύεται από όλους τους μικρασιάτες συγγραφείς ως *“Μέγας Διδάσκαλος του Γένους”* μαζί με τον Αδαμάντιο Κοραή και τον Θεόφιλο Καΐρη.

Στη Σχολή αυτή φοίτησαν 13.000 μαθητές μεταξύ των οποίων ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος Χρυσόστομος, ο στρατηγός Λεωνίδας Παρασκευόπουλος, οι Μυράτ (πατέρας και γιος), ο Αριστοτέλης Ωνάσης, ο Ιωάννης Πεσματζόγλου και εκατοντάδες επιχειρηματίες, εφοπλιστές και επιστήμονες. Οι μαθητές και οι δάσκαλοι της Σχολής Αρώνη είναι και οι ουσιαστικοί ιδρυτές στο τέλος του προπερασμένου αιώνα του Γυμναστικού Συλλόγου Σμύρνης αρχικά *“Ορφεύς”* και μετέπειτα *“Πανιώνιος”*. Όπως θα γράψει και ο ίδιος ο Γιώργος Σεφέρης το 1925 (Μέρες Α'): *“Ας χρωστάμε, ωστόσο, χάρη στους δασκάλους μας. Σ' αυτούς που μας άσκησαν για να μπορούμε ν' ανεχτούμε και να ελπίζουμε και σε τούτη την ερημιά”*.

Γ.: Ο Γιώργος Σεφεριάδης πρωτοπήγε στη Σχολή Αρώνη το ακαδημαϊκό έτος 1906 - 1907 ως μαθητής της πρώτης τάξης του δημοτικού. Στην ίδια Σχολή, συνέχισε τη φοίτησή του και στις προγυμνασιακές τάξεις, στο Σχολαρχείο, χωρίς να μεταγραφεί δηλαδή στην Ευαγγελική Σχολή για τις γυμνασιακές του σπουδές, όπως γινόταν συνήθως. Ο λόγος ήταν, ότι η Σχολή Αρώνη είχε στο

μεταξύ αναγνωρισθεί από το Ελληνικό Κράτος, ως ισότιμη με τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ελλάδας. Μέχρι τότε αναγνωρισμένο από το Ελληνικό Κράτος γυμνάσιο ήταν μόνο η Ευαγγελική Σχολή. Φυσικά υπήρχε και ένας δεύτερος λόγος. Η οικογένεια Σεφερειάδη είχε αποφασίσει να μετοικήσει στην Αθήνα, αφού ο δικηγόρος Στέλιος Σεφερειάδης, βρισκόταν υπό παρακολούθηση από τις τουρκικές αρχές Ασφαλείας για την εθνική του δράση. Μετά την εγκατάσταση της οικογένειας στην Αθήνα, στην οδό Κορδιγκτώνος 10, ο Γιώργος Σεφέρης συνέχισε τις γυμνασιακές του σπουδές στο Πρότυπο Κλασσικό Γυμνάσιο Αθηνών, το οποίο αργότερα συγχωνεύθηκε με τη Βαρβάκειο Σχολή.

Δ.: Όπως προκύπτει από τα ενδεικτικά και τους ελέγχους προόδου του μαθητή Γεωργίου Σεφερειάδη του Στυλιανού στη Σχολή Αρώνη στη Σμύρνη (Αρχειο Σεφέρη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη) ο Γιώργος Σεφέρης υπήρξε ένας καλός, αλλά όχι άριστος μαθητής. Βρισκόταν πάντα μεταξύ των 13 πρώτων σε βαθμούς μαθητών επί συνόλου 30 μαθητών της τάξης του, με ένα μέσο συνολικό βαθμό περίπου 7/10, “πάνυ καλώς ή καλώς”, όπως αναγράφεται. Η διαγωγή του καταγράφεται “άριστη”, εκτός από το έτος 1912 - 1913 (Ζ' τάξη), η οποία καταγράφεται “κοσμία”. Όπως προκύπτει από τους βαθμούς του στις Γ', Δ', ΣΤ' και Ζ' τάξεις βάσει των ενδεικτικών του, οι καλές του χρονιές ήταν τα έτη 1909 - 10 και 1911 - 12, οπότε και σημειώνει βαθμολογίες του 8 και 7,5. Καλύτερες βαθμολογίες έχει στα Μαθηματικά, Ιερά, δηλαδή

Θρησκευτικά, στα Ελληνικά, στην Ιστορία και τη Φυσιογνωσία (Φυσική). Στις ξένες γλώσσες, πρωτεύει στα Γαλλικά, τα οποία στη Σχολή Αρώνη ήταν κύριο μάθημα. Κάποια μάλιστα μαθήματα διδάσκονταν μόνο στα γαλλικά. Αντίθετα στα προαιρετικά Αγγλικά, οι βαθμοί του ήταν κάτω από τη βάση. (Οι βαθμολογίες αναλυτικά στον Πίνακα Ι). Όπως σημειώνει και ο πιο αγαπητός στη ζωή του Γιώργου φίλος ο Νίκος Αρώνης (γιος του Χρήστου Αρώνη και εγγονός του ιδρυτή της Σχολής Νικολάου Αρώνη), Πρόεδρος αργότερα στην Ελλάδα της Ένωσης Σμυρναίων: *“ο Γιώργος ήταν ένα καλό, ευάγωγο και ευαίσθητο αγόρι, που σαν μαθητής δεν ξεπερνούσε το μέσο όρο προκοπής και διάκρισης.... Από παιδί δεν συμβιβάσθηκε με το θρανίο, σε όλες τις βαθμίδες της τυποποιημένης μάθησης. Αντίθετα αγαπούσε πολύ το εξωσχολικό βιβλίο, περισσότερο τους ποιητές. Το καλοκαίρι του 1914 μετά τις εξετάσεις του, έβαλε φωτιά κι' έκαψε όλα τα σχολικά βιβλία του της περασμένης χρονιάς..... Έχοντας τελειώσει το Σχολαρχείο θα έμπαινε στο Γυμνάσιο. Ο πατέρας του, διακεκριμένος νομικός, που είχε αναπτύξει εθνική δράση και τον παρακολουθούσε η Ασφάλεια, φεύγοντας την αβάσταχτη σκλαβιά και την αυξανόμενη καταπίεση, πήρε την φαμίλια του κι εγκαταστάθηκε στην Αθήνα..... Ο Γιώργος παράτησε τους συμμαθητές του στη Σμύρνη..... και ακολούθησε την αποδημία. Αβάσταχτος ο καϋμός του, που θα 'χανε τα όμορφα καλοκαίρια στο οικογενειακό τους θέρετρο στη Σκάλα Βουρλών.”*

Ε.: Όπως είναι γνωστό ο Γιώργος θεωρούσε πατρίδα του τη Σκάλα Βουρλών. Τα πάντα εκεί ήταν δημιούργημα του παππού του Γεωργάκη Τενεκίδη, του οποίου ο ίδιος φέρει το όνομά του.

Αγάπησε όμως την Αγία Νάπα, στην οποία αφιέρωσε μάλιστα δύο ποιήματά του, γιατί το τότε ψαροχώρι (1953 - 1954) του θύμιζε “την πατρίδα”. Πρόσφυγας από τα παιδικά του χρόνια, παιδί μίας βενιζελικής δημοκρατικής οικογένειας, ήθελε να εκπληρώσει τα όνειρά του για την ποίηση, αλλά να ικανοποιήσει και τον “καταπιεστικό” πατέρα του, ο οποίος τον καθοδηγούσε για τις σπουδές του στη νομική επιστήμη υπέρμετρα, όχι μόνο στη Σμύρνη, αλλά και μετέπειτα στην Αθήνα και στο Παρίσι. Χαρακτηριστικές είναι οι φράσεις του μικρού Γιώργου σε επιστολή (1909) προς τον πατέρα του, ο οποίος δεν είχε πάει εκείνο το καλοκαίρι στη Σκάλα, όπου παραθέρριζε η οικογένεια, φράσεις οι οποίες δείχνουν, ότι ο Γιώργος γνώριζε ότι ο πατέρας του δεν ήταν ικανοποιημένος από τη σχολική του πρόοδο. Γράφει ο μικρός Γιώργος: *“Ηθελα πάρα πολύ να ιδής τας μεγάλας προόδους που έκαμα και εις τα ελληνικά ..... καθώς και εις τα γαλλικά ..... Και εγώ άμα ηδών ότι δεν μας χάλασες το χατήρι μου θα εργασθώ τόσον πολύ εφέτος που θα μείνης πολύ ευχαριστημένος”*. Αργότερα στο Παρίσι ο Γιώργος Σεφέρης σκέπτονταν ακόμα και να παρατήρει τις νομικές του σπουδές για να ασχοληθεί μόνο με την τέχνη. Ο πατέρας του τον πίεζε καθημερινά, όπως γράφει η αδελφή του Ιωάννα Τσάτσου, να τελειώσει το πτυχίο του. Στέλιος Σεφεριάδης και Γιώργος Σεφέρης ήταν σε μία συνεχή αντιπαλότητα και ασυνεννοησία, που έκανε και τους δύο δυστυχισμένους. Όπως έλεγε ο Στέλιος Σεφεριάδης στην Ιωάννα Τσάτσου *“Είσαι παιδί και δεν ξέρεις τη ζωή. Η φιλολογία δεν τρέφει τον άνθρωπό της”*. Τελικά, ο Γιώργος και το χατίρι του πατέρα του έκανε τελειώνοντας τη Νομική και το διδακτορικό του

και γράφοντας από τότε ποιήματα, μεγάλος ποιητής έγινε. Τελικά, μετά την αποφοίτησή του από το Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών (1917), μετέβη στο Παρίσι, όπου ήδη δικηγορούσε ο πατέρας του και ξεκίνησε το νέο κύκλο σπουδών του ως φοιτητής (1918 - 1921) στη Νομική Σχολή της Σορβόνης. Το 1925 θα αναγορευθεί Διδάκτωρ. **Πάντα όμως, σε όλη του τη ζωή, είχε στην καρδιά του τη μάνα του, τη Σκάλα Βουρλών, την “Κύπρο την θαλασσοφίλητη που έταξαν για να μου θυμίζει την πατρίδα” και τους δασκάλους του.**

Πίνακας Ι
Βαθμολογίες μαθημάτων Γεωργίου Σεφεριάδη

Μαθήματα	1908-1909 Γ' τάξη	1909-1910 Δ' τάξη	1911 -1912 ΣΤ' τάξη	1912 -1913 Ζ' τάξη
Ιερά	7	8	9	6
Ελληνικά	7	7	7	6,5
Αριθμητική/Μαθηματικά	6	7	7	5
Γεωγραφία	6	8	8	5
Ιστορία	6	9	9	8,5
Φυσιογνωσία/Φυσική	8	9	8	5
Καλλιγραφία	6	6	6	-
Ιχνογραφία	6	6	-	-
Γυμναστική	6	10	7	-
Έκθεση	-	-	6	-
Λατινικά	-	-	-	6
Μ.Ο.	7 καλώς	8 πάνυ καλώς	7,5 πάνυ καλώς	6,5 καλώς
Γαλλικά	8	7	8	7,5
Διαγωγή	Αρίστη	Αρίστη	Αρίστη	Κοσμία

Πίνακας II
Βασικές Σπουδές Γιώργου Σεφεριάδη

Έτος	Βαθμίδα εκπαίδευσης
1906 - 1907	Α' τάξη δημοτικού σχολείου στη Σχολή Ν. Αρώνη
1907 - 1908	Β' τάξη δημοτικού σχολείου στη Σχολή Ν. Αρώνη
1908 - 1909	Γ' τάξη δημοτικού σχολείου στη Σχολή Ν. Αρώνη
1909 - 1910	Δ' τάξη προγυμνασίου στο Ελληνογαλλικό Λύκειο Χρήστου Ν. Αρώνη
1910 - 1911	Ε' τάξη προγυμνασίου στο Ελληνογαλλικό Λύκειο Χρήστου Ν. Αρώνη
1911 - 1912	ΣΤ' τάξη προγυμνασίου στο Ελληνογαλλικό Λύκειο Χρήστου Ν. Αρώνη
1912 - 1913	Ζ' τάξη προγυμνασίου στο Ελληνογαλλικό Λύκειο Χρήστου Ν. Αρώνη
1913 - 1914	Η' τάξη προγυμνασίου στο Ελληνογαλλικό Λύκειο Χρήστου Ν. Αρώνη
1914 - 1915	Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών
1915 - 1916	Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών
1916 - 1917	Πρότυπο Γυμνάσιο Αθηνών. Αποφοίτηση, βαθμός: 8,35